

Witte engbloem (*Vincetoxicum hirundinaria* Med.) in het rivierengebied van Nederland

Leni (H.) Duistermaat (Stichting FLORON, Postbus 9514, 2300 RA Leiden)

It was doubtful whether *Vincetoxicum hirundinaria* Med. was still present in the Dutch riverine area. It seems to have disappeared from its original locality near Millingen, but is present already for several years at a new, more western locality. A garden experiment showed that the plants are fully fertile. Nevertheless the population seems to be declining.

Witte engbloem (*Vincetoxicum hirundinaria* Med.) is een zeldzame verschijning in Nederland, aan de noordwestrand van het areaal. Van oudsher is de soort bekend van Zuid-Limburg en het duingebied bij Haarlem. Op enkele plaatsen zou het voorkomen teruggaan op aanplant of verwildering (opslag uit fazantenvoer).¹ In het rivierengebied is de soort alleen langs de Waal, op een steenhelling bij Millingen (40.44), vanaf 1977 enige jaren achtereen waargenomen.² Na 1982 is de soort, ondanks intensief zoeken op de bekende plek³, niet meer van deze plaats gemeld en daarmee was het onduidelijk of hij nog in het rivierengebied aanwezig was.⁴

Dit jaar werd tijdens een excursie langs de Waal bij Brakel (38.58) Witte engbloem aangetroffen, groeiend tussen basaltblokken op de winterdijk. Later bleek dat er in 1993 op die plek al enkele vruchtdragende planten en een tiental kiemplanten werden waargenomen.^{5 6} Dit jaar stond er slechts één ca. 20 cm hoge plant met witte bloemen en enkele rijpe vruchten, begeleid door planten van een gekweekte soort kattenkruid met paarse bloemen (*Nepeta* spec.), Kleine bergsteentijm (*Clinopodium calamintha*) en gekweekte riddersporen met roze en witte bloemen (*Consolida* spec.). Zowel planten als zaad van Witte engbloem worden, zij het op kleine schaal, te koop aangeboden voor siertuinen.^{7 8} Aanplant tussen de basaltblokken lijkt haast onmogelijk en hoewel kunstmatige aanvoer van zaad uit tuinafval of een kwekerij mogelijk is maakt het geringe aanbod van de soort deze kans erg klein. Het lijkt echter goed mogelijk dat de soort op eigen kracht via de rivier (vanaf Millingen of ca. 200 km stroomopwaarts uit Duitsland) deze groeiplaats bereikt heeft. Een experiment waarbij zaad van de planten bij Brakel in een tuin zijn opgekweekt tot volwassen planten toont aan dat de soort zich in het Nederlandse klimaat generatief kan voortplanten.⁹ In ieder geval is de soort, hoewel de populatie er op dit moment niet florissant bij staat, (weer) in F aanwezig.

1. R.W.J.M. van der Ham, 1980. *Vincetoxicum hirundinaria* Med. In: J. Mennema, A.J. Quené-Boterbroot & C.L. Plate (red.), Atlas van de Nederlandse Flora, 1: 207. Amsterdam.
2. J. Mennema & S.J. van Ooststroom, 1979. Nieuwe vondsten van zeldzame planten in Nederland, hoofdzakelijk in 1978. *Gorteria* 9: 349.
3. Mondelinge mededeling André Hertog.
4. R. van der Meijden, 1996. Heukels' Flora van Nederland, ed. 22: 327. Groningen.
5. R. van der Meijden, W.J. Holverda, J.J. Vermeulen & E.J. Weeda, 1994. Nieuwe vondsten van zeldzame planten in 1991 en 1992. *Gorteria* 19: 159.
6. De vinder, André Hertog, merkt in 1995 op dat de soort zeer vermoedelijk is ingezaaid omdat hij in dat jaar een heel scala aan soorten uit wildmengsels (zoals Paarse morgenster, *Tragopogon porrifolius*) aantreft op de groeiplaats. In 1993 was hem dat overigens niet opgevallen. (Schriftelijke en mondelinge mededeling).
7. S. Hart, 1995. Plantenvinder voor de Lage Landen, ed. '95-'96: 381. Zutphen.
8. D. Smit, 1987. Engbloem: giftig en zeldzaam. *Groei & Bloei* 7: 34.
9. Mondelinge mededeling André Hertog: in zijn eigen tuin uitgezaaid.